

Mag. Tomaž Seljak

Vodilni avtor sistemov COBISS in SICRIS,
pobudnik ustanovitve in dolgoletni direktor IZUM-a v Mariboru
ter dolgoletni koordinator projekta COBISS.Net

Maribor, 15. 1. 2025

ODPRTO PISMO
VLADAJOČIM POLITIČNIM STRUKTURAM IN
SLOVENSKIM KNJIŽNICAM V MREŽI COBISS.NET

Zadeva: **COBISS.Net ter upravljanje in vodenje IZUM-a**

Pozdravljeni in vse dobro v novem letu vam želim!

Prehod v novo leto je tudi čas inventur. V nadaljevanju lahko preberete nekatere moje ugotovitve:

Če je v Sloveniji v nacionalni knjižnični informacijski sistem [COBISS.SI](#) in regionalno mrežo [COBISS.Net](#) povezanih vseh 933 knjižnic (nacionalna, 62 splošnih, 83 visokošolskih, 139 specialnih in 648 šolskih), je širitev mreže COBISS.Net zunaj meja Slovenije (v državah Zahodnega Balkana in Bolgariji) zastala. V navedenih državah je bilo 31. 12. 2024 v mrežo COBISS.Net vključenih 563 knjižnic (le 14 več kot leto pred tem), zunaj mreže pa je še preko 800 nacionalnih, splošnih, visokošolskih in specialnih knjižnic ter nekaj tisoč šolskih knjižnic. **To je rezultat:**

- političnih blokad in zapravljenega zaupanja v projekt COBISS.Net leta 2013/2014 (odgovorna minister **Pikalo** in njegov svetovalec **Škoberne**) ter zapravljenih priložnosti za pridobitev 10 milijonov evropskih sredstev za projekt COBISS.Net leta 2015/2016 (odgovorna **MZEZ** in minister **Počivalšek**),
- odklonilnega stališča Ministrstva za zunanje in evropske zadeve (MZEZ), da se pod okriljem MZEZ ali KPV vzpostavi medresorska in mednarodna koordinacija politično-diplomatskih aktivnosti za uveljavitev slovenskih interesov v ciljnih državah (nazadnje po zaslugi generalnega direktorja Direktorata za mednarodno razvojno sodelovanje, **Edvina Skrta**),
- podpore Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in inovacije (MVZI) pogubnemu upravljanju in vodenju IZUM-a (po zaslugi generalnega direktorja Direktorata za znanost in inovacije, **dr. Tomaža Boha**),
- nedefiniranega statusa pomembnosti projekta COBISS.Net v okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja RS (očitno imajo še vedno prednost vodovodna omrežja, čistilne naprave in sortirnice odpadkov : [BiH - 625.939 EUR](#), [Makedonija - 1.278.952 EUR](#), [Kosovo - 419.845 EUR](#)),
- neodzivnosti Ministrstva za kulturo na pobude za sodelovanje pri reševanju odprtih vprašanj projekta COBISS.Net in upravljanja IZUM-a,
- nezainteresiranosti poslancev DZ za usodo razvojnega in izvoznega potenciala IZUM-a in COBISS-a ter
- zgrešenih usmeritev in odločitev nekompetentnega direktorja IZUM-a, **dr. Aleša Bošnjaka**, ter posledično pomankanja pozitivnih ambicij večine zaposlenih v IZUM-u.

Leta 2016 je bil oblikovan **Svet COBISS.Net**, ki naj bi ga sestavljali direktorji nacionalnih knjižnic v mreži COBISS.Net in vodje nacionalnih centrov COBISS ter predstavniki ministrstev/agencij, ki upravljajo z nacionalnimi sistemi E-CRIS. Ker v Sloveniji naloge nacionalnega centra COBISS opravlja IZUM, je član Sveta COBISS.Net tudi direktor IZUM-a. Naloge: izmenjava izkušenj s sistemom COBISS in predlaganje ukrepov za odpravo morebitnih težav, usklajevanje prioritet pri razvoju in implementaciji aplikacij, usklajevanje aktivnosti pri pridobivanju virov financiranja širitve mreže COBISS.Net ter oblikovanje priporočil Upravnemu odboru IZUM-a.

Leta 2020 sta IZUM in MVZI s prevaro dosegla, da je UNESCO pristal na sodelovanje svojega predstavnika v Svetu COBISS.Net in nima svojega predstavnika v Upravnem odboru IZUM-a, kot to določa [sporazum med Republiko Slovenijo in UNESCO-m](#). Oktobra 2021 je bil z dvigom rok prisotnih na seji (samoupravno) potrjen za člana Sveta COBISS.Net tudi direktor slovenskega Urada za UNESCO, ki pa se doslej ni udeležil še nobene seje. Iz [zapisnika zadnje seje z dne 22. 10. 2024](#) (na predvečer konference COBISS 2024) je razvidno, da je bila (zaradi upokojitve dosedanjega predsednika – direktorja NUB BiH) za novo predsednico Sveta COBISS.Net (za nekatere druge udeležence seje nepričakovano) predlagana in izvoljena pomočnica direktorja Narodne biblioteke Srbije. To je v nasprotju z določilom ustanovitvenega akta Sveta COBISS.Net: "Funkcijo predsednika Sveta COBISS.Net opravlja direktor nacionalne knjižnice z najdaljšim stažem na funkciji direktorja nacionalne knjižnice". **Prenašanje odgovornosti na pomočnike kaže na degradacijo pomembnosti organa in izogibanje odgovornosti. Sicer pa na to kaže tudi nadomeščanje direktorja Urada za UNESCO s študentko v navedenem uradu (prek Zooma).**

V navedenem zapisniku seje Sveta COBISS.Net z dne 22. 10. 2024 je zanimiva uvodna izjava direktorja IZUM-a, »da se IZUM veliko ukvarja s svojim „tretjim stebrom“, tj. superračunalništvom (HPC) ...«, a v **125 članskem kolektivu IZUM-a to dejansko obremenjuje (in verjetno tudi zadovoljuje) le direktorja in 7 vzdrževalcev/upravljalcev superračunalnika Vega ter še koga v oddelku za PR. Načrtovanje novega superračunalnika, o čemer »pišejo vsi slovenski časopisi«, pa ni v domeni IZUM-a.**

Pod točko "Projekt razvojne pomoči za širitev mreže COBISS.Net" lahko preberemo: "Na voljo je bilo 45.000 EUR s strani Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in inovacije ter Ministrstva za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije. Sredstva so bila namenjena širitvi mreže COBISS.Net z vključitvijo novih knjižnic. Ta znesek je bil razdeljen med države". Iz dodatnih pojasnil je razvidno, da naj bi bila sredstva porabljena tudi za marketinške aktivnosti, kot so COBISS dnevi po državah, kritje stroškov nekaterih izobraževanj in potnih stroškov udeležencem konference COBISS 2024, kar pa očitno nima vpliva na širitev mreže COBISS.Net. Skupno število knjižnic v državah zunaj Slovenije se je v letu 2024 povečalo za vsega 14 knjižnic (iz 549 na 563), v Severni Makedoniji pa celo zmanjšalo iz 73 na 70. **Je cena za to 45.000 EUR? Poleg tega je IZUM za "razvojno pomoč" namenil še najmanj 50.000 EUR prihodkov iz tržne dejavnosti, a ni znano za kakšen namen (poslovna tajnost). Verjetno bo vse (s soglasjem MVZI) spet lepo (kot zadnja leta) zakamuflirano tudi v Letnem poročilu IZUM-a za leto 2024.**

Ob tem pa g. Bhanu Neupane (UNESCO) meni "da je zdaj zelo dober čas, da IZUM deli svoje strokovno znanje z drugimi državami onkraj svojih obstoječih meja, če je zainteresirana še katera od drugih držav, in v tem primeru bo UNESCO z veseljem pomagal." Same sanje - že drugič! Očitno g. Neupane ne ve (oz. je pozabil, kaj mu je bilo povedano že leta 2016), da **IZUM nima več znanja in kadrovske zmogljivosti za uveljavitev organizacijskega modela sistema COBISS zunaj meja Slovenije, s ponudbo le programske opreme za knjižnično poslovanje pa ni v nikakršni prednosti pred drugimi ponudniki.** Poleg tega UNESCO doslej (razen leta 2016, ko sva z g. Neupanetom v Bruslju skupaj predstavila [projekt COBISS.Net](#)) ni naredil ničesar koristnega za uveljavitev COBISS-a v ciljnih državah.

Vredno je omeniti še poročanje o prekinitvi implementacije sistema COBISS na Hrvaškem in ustanovitvi "nacionalnega" COBISS centra v Akademiji znanosti Albanije. IZUM je leta 2022 v dokumentarnem filmu o IZUM-u "[Od kartice do klika](#)" pompozno najavil namero nekaterih knjižnic na Hrvaškem, da implementirajo sistem COBISS, direktor IZUM-a pa je na sejah Sveta COBISS.Net pojasnil, da naj bi splošna knjižnica v Koprivnici prevzela naloge nacionalnega COBISS centra. Hrvatsko knjižnično vijeće pri njihovem Ministrstvu za kulturo na seji februarja 2023 po pričakovanju tega ni podprlo. Decembra 2023

je IZUM sklenil še Pogodbo o ustanovitvi centra za koordinacijo in razširjanje znanstvenih informacij pri Akademiji znanosti Albanije, ki je bil 23. aprila 2024 svečano odprt kot "nacionalni COBISS center". **V obeh primerih gre za nedopustno odstopanje od organizacijskega modela sistema COBISS.** Naloge nacionalnih COBISS centrov namreč pripadajo nacionalnim knjižnicam! Poleg tega pogodba (17 strani), ki jo je Akademija znanosti Albanije takoj po podpisu objavila na svoji Facebook strani (skrajno neprofesionalno), določa nižje cene implementacije sistema COBISS in licenc, kot veljajo za knjižnice v drugih državah - skrajno nekorektno! **To sta le dve povsem zgrešeni usmeritvi aktualnega direktorja IZUM-a.** Kaj se dogaja na Kosovu, pa lahko preberete na [+Portal](#).

Na dvodnevni mednarodni konferenci [COBISS 2024](#) se o rezultatih in problematiki širitve mreže COBISS.Net ni razpravljalo, kot je bila to praksa v preteklih letih, **med udeleženci konference pa tudi ni bilo predstavnikov za knjižnice pristojnih ministrstev iz ciljnih držav, brez katerih vzpostavitev nacionalnih knjižničnih informacijskih sistemov na platformi COBISS ni mogoča.** Je pa generalni direktor Direktorata za znanost in inovacije na MVZI, dr. Tomaž Boh, imel na otvoritvi konference pričakovano všečen pozdravni nagovor. Da bi le bilo vse res tako, kot je povedal. Zmotna je bila celo njegova predpostavka, da se bo v naslednjih dneh večinoma razpravljalo o mreži COBISS.Net.

Upravljanje IZUM-a urejajo trije zakoni ([ZKnj-1](#) - Zakon knjižničarstvu, [MSIZUM](#) - Zakon o ratifikaciji sporazuma med RS in UNESCO-m, [ZZrID](#) - Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti) in [vladni sklep](#) o ustanovitvi IZUM-a. **Aktualna sestava Upravnega odbora IZUM-a po navedenem vladnem sklepu je v nasprotju s tremi zakoni!**

Nezakonit in za odločanje o strateških razvojnih vprašanjih IZUM-a večinsko strokovno nekompetenten 9-članski UO IZUM-a rutinsko potrjuje letne programe dela in letna poročila IZUM-a ter nagrade direktorju iz prihodkov od tržne dejavnosti, ki niso rezultat uspešnosti direktorja (prihodki od licenc), tolerira netransparentno poslovanje IZUM-a in ne prepozna sistematičnega razgrajevanja razvojnega in izvoznega potenciala IZUM-a. UO slepo sledi pojasnilom direktorja, ki ga je leta 2017 izbral na priporočilo MVZI ob referenci, da je (bil) njegov svak minister Počivalšek (SMC), sicer pa dr. Aleš Bošnjak ni imel in nima kompetenc za opravljanje funkcije direktorja IZUM-a. Ob tem je še predsednik UO nekdanji sekretar LO SMC Maribor, **mag. Aleš Osrajnik**, brez kompetenc/referenc s področja dejavnosti IZUM-a. Ob prevzemu funkcije februarja 2021 je odklonil pobudo za razgovor in sodelovanje z obrazložitvijo, da mora dati priložnost direktorju Alešu Bošnjaku. Večina članov UO je tudi sicer v konfliktu interesov. Edini član, ki je opozarjal na anomalije, pa je bil zato zamenjan.

Leta 2001 je bila s strani Ministrstva za kulturo z Zakonom o knjižničarstvu (ZKnj) izsiljena neustrezna sestava organa upravljanja IZUM-a, ki predstavlja še danes "rak rano" IZUM-a, medtem ko je bil že leta 2002 črtan problematičen člen ZKnj, ki je določal sestavo organa upravljanja NUK-a. Problem neustrezne sestave UO IZUM-a je leta 2011 prepoznal tudi UNESCO in zahteval spremembo, s katero je Vlada RS soglašala in to potrdila s podpisom mednarodnega sporazuma, dogovorjene spremembe pa do danes ni udejanila. **Vsa prizadevanja od leta 2011 dalje za spremembo modela upravljanja IZUM-a in določitev kriterijev za zagotovitev potrebne strokovne kompetentnosti članov UO so bila neuspešna,** ker uradnikom na MVZI očitno ustreza možnost ribarjenja v kalnem. **Spremembi sestave UO nasprotuje tudi aktualni direktor IZUM-a z zavajajočim argumentom, da bi knjižnice izgubile vpliv na razvoj COBISS-a,** v resnici pa zato, ker ga aktualni UO brezpogojno podpira. **Sicer pa je prav on poskrbel za degradacijo vloge Sveta članic COBISS,** ki ga po aktu o ustanovitvi IZUM-a sestavljajo predstavniki osnovnih skupin knjižnic (nacionalna, splošne, visokošolske, specialne, šolske).

V preteklosti je Svet članic COBISS novembra ali decembra obravnaval osnutek programa dela IZUM-a za naslednje leto. Na seji so bili poleg mojih dveh pomočnikov ki tudi vodje vseh sektorjev. Upošteva je zbrane predloge in stališča knjižnic je IZUM nato pripravil predlog programa za Upravni odbor IZUM-a. Za primerjavo: Programom dela in finančni načrtom IZUM-a za leto 2024 je Upravni odbor IZUM-a sprejel 26. 1. 2024. **Strokovni svet IZUM-a je bil z njim seznanjen 2. 2. 2024** in sprejel naslednji sklep: **Strokovni svet IZUM se je seznanil s programom dela IZUM za leto 2024 in ocenjuje, da je primeren za nadaljnjo obravnavo. Kakšno obravnavo, ko pa ga je UO že sprejel? Svet članic COBISS je bil s Programom seznanjen junija 14. 6. 2024**, s strani IZUM-a pa sta bila na seji le direktor in zapisničarka.

Na vprašanje +Portala z dne 17. 4. 2024 ([vir](#)), Zakaj Sklep o ustanovitvi Instituta informacijskih znanosti še niste uskladili z Zakonom o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (zakonski rok za to je bil 30. april 2022), je MVZI odgovoril: "**Sklep o ustanovitvi je v medresorskem usklajevanju z Ministrstvom za kulturo in bo šel v vladno potrditev takoj, ko bo le-to zaključeno.**" Vprašanju, zakaj sestavo upravnega odbora IZUM-a ne uskladite s sporazumom med Republiko Slovenijo in UNESCO-m iz leta 2012, pa je sledilo pojasnilo »da **Svet COBISS.net izvaja naloge »upravnega odbora«, ki so določene v 7. členu sporazuma. Enako je sestava Sveta COBISS.net usklajena z istim členom**«, kar pa je čista laž.

Junija 2024 sem v imenu [Civilne iniciative za IZUM in COBISS.Net](#) na nujnost spremembe akta o ustanovitvi IZUM-a opozoril enajst državnih sekretarjev, 7. oktobra pa ponovno **dr. Jureta Gašpariča** (MVZI) in **Matevža Čelika Vidmarja** (MK), a odziva ni bilo. Medtem je IZUM pozval knjižnice, da predlagajo kandidate za člane UO v dosedanji sestavi. **Aktualnemu UO 21. 2. 2025 poteče mandat in očitno bo dr. Tomaž Boh ustregel dr. Alešu Bošnjaku (svojemu kolegu in prijatelju, kot ga je poimenoval na konferenci COBISS 2024) in bo vlada ponovno imenovala UO, ki ga bo brezpogojno podpiral.**

Najnovejši podvig direktorja IZUM-a: December 2024 je degradiral sposobno in suvereno dolgoletno vodjo sektorja "Upravljanje servisov", Romano Muhvič Šumandl, ter na njeno mesto razporedil svojega glasnogovornika Boštjana Batiča, ki doslej ni imel nobene vodstvene funkcije, razen neformalnih sindikalnih aktivnosti, s katerimi se je dokopal tudi do funkcije predstavnika zaposlenih v Upravnem odboru IZUM-a. Pripravlja doktorat in naj bi imel namen kandidirati za direktorja IZUM-a, ko bo za to prišel čas, bo pa takrat moral imeti tudi "5 let delovnih izkušenj pri vodenju razvoja informacijskih sistemov". Prerazporeditvi formalno še nista urejeni, a se je Boštjan Batič v času Romanine odsotnosti že preselil v njeno pisarno. Tako se osvajajo pozicije na račun minulega dela drugih.

Kadrovski potencial IZUM-a se zaradi pogubnega upravljanja in vodenja IZUM-a vztrajno zmanjšuje. Povprečna starost zaposlenih v njegovi osnovni dejavnosti (COBISS in SICRIS) je 55 let, interesa za vodilno mednarodno vlogo IZUM-a na področju knjižničnih informacijskih sistemov pa očitno ni več. Zaposlujejo se le še programerji, vodenje razvoja strokovnih osnov vzajemnega kataloga pa je prevzel NUK ([vir](#)).

Če visoka državna uradnika Tomaž Boh in Edvin Skrt ne prenehata slepo podpirati usmeritve direktorja Aleša Bošnjaka in Vlada RS ne spremeni modela upravljanja IZUM-a, ostaja širitev mreže COBISS.Net brez perspektive, razvojni in izvozni potencial IZUM-a bo še naprej kopnel, knjižnice in drugi uporabniki COBISS-a in SICRIS-a pa boste lahko še naprej spremljali posledice. Tako pač je, ko se združita politična moč državnih birokratov in negativna kadrovska selekcija. Več lahko preberete na www.zacobiss.net.

Lep pozdrav,

Tomaž Seljak